

FRÅN VATTENDIALOG TILL ÅTGÄRDER

Torpsbäcken ett lyckat exempel

Vattenrådet tog initiativ till dialog

Vattendialog Torpsbäcken påbörjades hösten 2013 för att testa ett nytt arbetssätt mellan olika aktörer i ett mindre avrinningsområde. Projektet finansierades genom Greppa Näringens rådgivningsverksamhet, Sydsvatten, Kävlingsås vattenråd samt Havs- och vattenmiljöanslaget.

Varför Torpsbäcken?

Torpsbäcken prioriterades för att bäcken har dålig ekologisk status och för att den mynnar i Vombsjön som är en viktig vattentäkt för dricksvatten. Ett gott samarbete med markägarna i området bidrog även till valet.

Stort intresse

Lantbrukarna efterlyste såväl provtagning som fördjupande föreläsningar om hur deras verksamhet påverkar vattenkvaliteten och hur den kan förbättras. De personliga kontakterna underlättade åtgärdsarbetet och genomförandet av undersökningar i avrinningsområdet.

Många olika åtgärder genomfördes

Åtgärdsarbetet resulterade i att nio fosfordamm, ett tvåstegsdike och ett infiltrationsdike anlades. I åkermarken strukturkalkades 60 ha, ett kalkfilterdike anlades och reglerad dränering installerades. De genomförda åtgärderna beräknas minska transporten av fosfor till Vombsjön med 100 kg per år, vilket är ca 10 % av den årliga transporten från Torpsbäcken till Vombsjön.

Åtgärdsarbetet fortsätter

Fler åtgärder behövs i Torpsbäcken, t ex för att minska erosionen i de öppna vattendragen och för att öka uppehållstiden för det avrinnande vattnet. I åtgärdsarbetet ingår även fördjupade undersökningar och uppföljning av genomförda åtgärder. En en äldre damm som läcker fosfor har undersökts. Dessutom har näringsreduktionen i en nyanlagd fosfordamm studerats.

 SYDVATTEN

KÄVLINGEÅNS
VATTENRÅD

greppa näringen

Havs
och Vatten
myndigheten

"De genomförda åtgärderna beräknas minska transporten av fosfor till Vombsjön med 100 kg per år.."

"Det har påverkat arbetet vid spridning av bekämpningsmedel, gödsel och jordbearbetning"

"Jag har fått ökad insikt, ökad kunskap och förståelse inom ämnesområdet"

"Man tänker en extra gång för att skydda vattnet"

"Man känner sig mycket mer påklädd för att diskutera ämnet kring påverkan av jordbruket på vattenkvalitén"

Vattendialogen gav en gemensam kunskapssyn

Samarbete mellan olika aktörer

En vattendragsgrupp bildades i slutet av 2013. Markägare, som brukar ca 20 ha eller mer i avrinningsområdet, bjöds in till ett uppstartsmöte där även representanter från Sydvatten och vattenrådet deltog. Andra aktörer såsom Sjöbo kommun och Länsstyrelsen i Skåne deltog genom att föreläsa om sitt arbete i avrinningsområdet.

Stor uppslutning

Från våren 2014 och under 2015 samlades drygt 20 lantbrukare till föreläsningar, diskussioner och fältvandringar vid 15 tillfällen. De lantbrukare som deltog brukar tillsammans ca 80 % av åkermarken i avrinningsområdet. Genom samarbete med Greppa Näringen fick markägare även ett antal individuella rådgivningar. Även studiebesök vid Vombverket, där Sydvatten tar hand om råvatten från Vombsjön, genomfördes.

Positivt gensvar

Såväl deltagarna från vattenrådet och Sydvatten som de aktiva lantbrukarna uttryckte att de lärt sig mycket av varandra och fått en ökad förståelse för varandras olika verksamheter.

Högt i tak vid mötena

Efter markägarnas önskemål togs olika teman upp vid mötena. De efterföljande diskussionerna var ofta livliga med olika åsikter och nya förslag på andra teman att djupdyka i.

Bra arbetssätt

Att arbeta med dialog, istället för enbart information, gav en bra dynamik och alla kände att de fick ventilera sina åsikter. Arbetssättet rekommenderas för ett framgångsrikt lokalt vattenvårdsarbete. Vattenrådet i samarbete med Sydvatten har nu initierat en ny vattendialog i det närliggande avrinningsområdet Borstbäcken och även här har arbetssättet mottagits mycket positivt.

"Att arbeta med dialog, istället för enbart information, gav en bra dynamik och alla kände att de fick ventilera sina åsikter."

Analys av landskapet vägledde åtgärdsarbetet

Analys och fältstudier gav svar

Genom kartanalys och fältundersökningar hittades platser där risken, för läckage av olika ämnen, var stor. Även sträckor med erosion och sedimentation utmed vattendragen inventerades.

Åtgärder diskuterades

Olika åtgärder med fokus på att minska fosfortransporterna från åkermarken diskuterades sen med enskilda markägare;

- **fördröja vatten vid högflöden** (infiltrationsdiken/utnyttja märgelgravar, reglerad dränering)
- **minska risken för erosion i lerjordar** (strukturkalkning)
- **minska ytavrinning och erosion** (anpassade skyddszoner)
- **öka kvarhållningen av fosfor** (fosfordammar, tvåstegsdike)

Inte alltid möjligt

Många platser för åtgärder fick uteslutas p g a tekniska förutsättningar, påverkan på jordbruksproduktionen eller t ex befintliga naturvärden. Anpassade skyddszoner förhindrade rationell brukning av åkermarken, märgelgravar var ofta stenfyllda och inte tekniskt möjliga att utnyttja. Anläggning av fosfordammar krävde för stora schaktdjup och den sällsynta Lundvivan växte t ex vid ett lämpligt dammläge.

Åtgärder genomfördes

Trots hinder genomfördes i princip alla åtgärder och utgör nu goda exempel som förhoppningsvis leder till att fler åtgärder genomförs i avrinningsområde.

"Trots hinder genomfördes i princip alla åtgärder och utgör nu goda exempel .."

Vattenkvalitén gav svar

Provtagning efterlystes i vattendialogen

Markägarna ville ha kunskap om vattenkvalitén i Torpsbäcken. Därför togs vattenprover på fem platser i huvudfåran och i fem olika biflöden vid tio tillfällen. Provtagning av bekämpningsmedel gjordes vid 15 tillfällen. Markägarna medverkade vid provtagningen.

Tydliga skillnader i bäckens olika delar

Det fanns en stor skillnad mellan olika provtagningspunkter. I två öppna biflöden var fosforhalterna höga. Två kulverterade biflöden hade de högsta kväveförlusterna. Nedströms dammen "Vassen" var fosforhalten hög. Det kan bero på att dammen "släpper" fosfor under syrefria förhållanden i dammens botten-sediment. Variationen mellan olika biflöden och i huvudfåran visar var åtgärdsarbetet bör fokuseras.

Höga halter behöver inte ge stora transporter

Det är inte de höga halterna som avgör hur mycket fosfor som når Vombsjön. Provtagningar visar att de flesta tillfällen med höga halter inträffar under perioder med låga flöden när transporten av fosfor är begränsad. De största mängderna fosfor transporteras till sjön vid ett fåtal tillfällen med höga flöden.

Rester från bekämpningsmedel finns i Torpsbäcken

Prov på bekämpningsmedel togs nära utloppet till Vombsjön. 20 olika bekämpningsmedelsrester hittades. De rester som hittades vid flest tillfällen var från förbjudna bekämpningsmedel som tar lång tid att bryta ner och inte används längre. Men även rester från tillåtna medel påträffades relativt ofta.

"Om man kan dämpa flödet, och framförallt flödestopparna, minskar transporten av fosfor och kväve till sjön"

"Det är inte de höga halterna som avgör hur mycket fosfor som når Vombsjön."

VILL DU VETA MER?

En omfattande redovisning av projektet hittar du på:
www.kavlinge.se